

“Amb ànecs al coll”

Sempre és un motiu de gran satisfacció constatar que una veu poètica es confirma i es consolida més enllà de l'atzar de la promesa inicial. Molts bons poetes es perden entre la publicació del seu primer i segon llibre. En definitiva, han acabat sucumbint davant allò que el gran crític Cyril Connolly anomenava “els enemics de la promesa”. La gran majoria de lectors i exegetes no s'adonen realment del moment greu i difícil que ha d'afrontar un poeta en passar del seu primer llibre, fruit d'un convenciment molt tenaç, al sosteniment pacient i laboriós d'una trajectòria literària que tingui interès humà, intel·lectual, artístic i cultural. És per aquest motiu que rebo amb un intens sentit de felicitat personal el nou poemari de Rosa Igartua, *CASA*, que ha estat guardonat amb el IX Premi Ciutat de Terrassa Agustí Bartra de Poesia Catalana. *CASA* ha sortit a la llum pública dotze anys després del primer recull de l'autora, *Pedres de paraula*, que va merèixer el II Premi Alella a Maria Oleart. En unes declaracions el dia de la concessió del premi Bartra Igartua va confessar que havia estat ben bé una dècada escrivint i reescrivint el poemari *CASA*. Dotze anys de silenci públic no volien dir per Rosa Igartua dotze anys sense escriptura. La nostra poeta sabia que tenia tres alternatives clares al seu davant després de l'èxit inicial amb *Pedres de paraula*. Una, tornar a escriure el mateix llibre que abans, és a dir, calcar el “succès d'estime” del primer recull. Dues, sortir del pas amb una obra més aviat discreta per anar fent dits. Tres, posar-s'hi de veritat per poder superar el seu llibre anterior i construir un projecte poètic que significués un avenç. I no cal dir que Igartua va agafar el camí més costerut, com era d'esperar d'una poeta de veritat. Efectivament, Igartua ha apujat el llistó estètic. *CASA* és un llibre més arriscat, més

madur, més profund, més corprenedor. Més arriscat des del punt de vista formal i temàtic. Formalment CASA se'ns presenta sota la famosa màxima minimalista de "menys és més". Tots els poemes del conjunt tenen l'alta concentració expressiva i conceptual del bon epigrama. Cada poema d'Igartua penetra la nostra soledat lectora portant-nos la garantia que l'autora ha dit exactament el que volia dir. No hi ha res sobrer. És com si Igartua hagués seguit al peu de la lletra la recomanació del gran Ernest Hemingway, que més o menys fa: "D'entrada escriu 'in extenso' i després elimina tot allò que no sigui absolutament indispensable pel text. Els lectors ho notaran i t'ho agrairan." El minimalisme és molt arriscat perquè ho deixa tot al descobert en el text. No hi ha racons per amagar-s'hi. No hi ha retòrica per dissimular les falles. El que veus és el que hi ha. El domini de la llengua, la mètrica i els recursos generals del vers queden al descobert. I te'n surts o fracasses perquè no hi ha terme mig. Per això els poemes de CASA són tan memorables. Hi ha tot allò que cal. Mirem, a tall d'exemple, la segona part del primer poema del llibre, "Javvah" ("Eva"), on l'autora planteja un dels temes que vertebrava tot el recull, la consciència desvetllada:

II

Quan l'obscuritat no és pronunciable,
la bogeria és l'àpat dels lúcids.

El temps
madura a la boca.

En acabar la lectura del text es produeix un silenci a l'entorn de les paraules, un silenci que ens fibla i ens obliga a anar més enllà i reflexionar sobre el sentit profund. I quan ens aturem a reflexionar el poema implosiona al nostre interior i enriqueix la nostra consciència i neteja els registres de la nostra sensibilitat. Indicador segur

de la presència de la poesia substanciosa. Amb l'alta concentració expressiva de la nostra poeta, també les seves idees queden molt exposades. Altra vegada ens trobem davant d'una perillosa aposta a tot o res. I Igartua se'n surt airosa perquè evita sistemàticament idees fatigades o tòpiques. Les idees de la nostra autora tenen força i valentia. Sí, efectivament, tenen un acusat sentit de valentia perquè en el nostre món inestable, inconscient i indiferent de la postpost-modernitat Rosa Igartua té el coratge de reivindicar la necessitat de la consciència, el poder de l'amor, la vàlua de les emocions, el sentit de l'alteritat, el repte dels dubtes i el dolor, el valor de la paraula... En un mot, conceptualment la poesia de CASA és d'una gran dignitat i noblesa. Igartua defensa la poesia com a eina cognitiva per explorar-se i per explorar la realitat de l'altre, tal com diu en un poema superb:

Parlàvem de poesia
i vas dir-me: cava sempre.
I cavo.

Cavo el lloc, l'instant, l'onada,
la llengua del gat,
la mudesa i la paraula.

Cavo
perquè indestriables són la vida i la mort
en la textura de l'arena.

Cavo
perquè no puc parar de cavar.
Cavo per viure.

La nostra poeta no para d'interrogar-se i d'interrogar el món que l'envolta. "Cavo per viure" és un vers final i conclusiu, un tetrasíl-

lab de només tres mots que encarna tota una filosofia de la vida i de l'art. "Cavo per viure" ens sotragueja amb la seva contundència, humanitat, ambició, i autenticitat. Reivindicar l'esperit i la lírica amb aquesta claredat té un mèrit extraordinari en el nostre temps que es caracteritza precisament pel descreïment i el descrèdit de la paraula i el pensament. En un altre vers la poeta ens confessa que "Ara, escric / per saber on sóc". La consciència i la poesia entrelaçades tenen una clara funció orientadora. Però per molt aclaparadora que sigui l'experiència de la realitat i el món, la consciència i la poesia sempre es combinen perquè la poeta s'hi pugui trobar:

Quan una nit com aquesta,
mirant el firmament,
vaig descobrir la distància
i se'm va perdre
el que té d'innocent la llum,
vas dir-me:
mira bé què hi veus.

Amb els anys
m'hi he vist els ulls.

A més, l'art i el concepte tenen el poder i el do de retenir, de guardar, de protegir la nostra realitat i la nostra vida per mitjà d'una funció de la memòria:

Aquest matí bevia cafè a la finestra
quan un noi ha aturat la bicicleta
i ha fet una fotografia als ànecs.

Després, se n'ha anat.
Pedalejant.
Els ànecs, al coll.

La imatge fotogràfica dels ànecs dins la càmera que el jove porta penjant al voltant del coll és una metàfora candorosa i alhora eficaç del poder de l'art, del poder de l'art de la paraula. Un poder que Rosa Igartua està convençuda que ens ha de servir per refutar els versos de T. S. Eliot a *Quatre quartets*, el seu gran poema sobre el temps i la funció de l'art:

El temps present i el temps passat
són tots dos potser presents en el temps futur,
i el temps futur contingut en el temps passat.
Si tot temps és eternament present
tot temps és irredimible.

(Traducció d'Àlex Susanna).

Per la nostra poeta el temps és redimible. L'autora ho va dir en unes declaracions recollides a la premsa: "Són poemes per entendre que les coses que perdem, no les perdem del tot, sinó que resten en nosaltres." La pèrdua no és un exercici estèril. Ni afrontar la cara fosca de la vida és cap absurditat:

Una dona camina damunt la pàgina
com si fos de neu.
Les seves passes són obscures.

Escriu.
Escriu allò que no pot dir.

El títol, *CASA*, en la seva nuesa i força de paraula única és alhora una declaració de principis, un prec i una provocació. A l'època del Renaixement es va produir de manera definitiva la separació entre l'exterior i l'interior dels habitatges. En aquest sentit, només hem de pensar en els grans arquitectes civils d'Itàlia i les famoses vil·les que van construir durant l'època renaixentista. Amb els segles s'ha

anat ampliant la distància entre l'esfera privada i l'esfera pública fins que ha assolit les proporcions d'un veritable abisme. Rosa Igartua ens encoratja a tancar la separació intimidatòria i recuperar un profund lligam que ens uneixi als altres, un lligam basat en un equilibri delicat entre individualitat i col·lectivitat. La poeta predica amb l'exemple presentant-nos un "poemari [...] com una casa oberta que no té ni parets ni portes, sinó persones i pensaments." I des de l'exemple ens prega o ens provoca perquè fem el mateix. Novament, la poeta porta la contrària a la seva època que destaca per l'egolatria exacerbada i les relacions humanes plenament instrumentalitzades. La metàfora potent del títol ve d'un dibuix escolar de la filla de l'autora, Mariona Guinart, quan només tenia cinc anys. Parcialment el cel del dibuix es recull en la figura que il·lustra la franja de color blau-turquesa de la coberta del llibre que l'amable lectora o lector té a les mans. Com tot bon poeta Rosa Igartua té l'antena posada per detectar aquelles experiències o impressions que tenen la potència per servir de suport poètic per explicar la vida. També com tot bon poeta Rosa Igartua sap guardar aquestes imatges fins que arribi el moment precís per utilitzar-les. I aquest moment és ara mateix a CASA.

SAM ABRAMS

Per al Jaume

Entre les branques
nues, raja la nit.
Claror de lluna.

Javvah

I

La parpella damunt la remor
d'una moto que s'allunya
i en l'ull,
atent a la quietud,
la seva llunyania.

Javvah no dorm.
Escolta la nit
i qui la travessa.

II

Quan l'obscuritat no és pronunciable,
la bogeria és l'àpat dels lúcids.

El temps
madura a la boca.

III

Amb el regalim
de la polpa
als llavis,
camina
descalça
damunt les llavors.